

Nye fællesskaber i det store vendepunkt

Lokale bæredygtige initiativer – også for sikkerhedens skyld

Af Niels Johan Juhl-Nielsen

I Danmark forhandles i øjeblikket om, hvordan udgifterne til dansk forsvar skal prioriteres. Det gør politikerne helt uden at forholde sig til en overordnet national sikkerhedspolitisk strategi. Det sker i et perspektiv frem til 2025 og det drejer sig om beløb på ikke mindre end 20 milliarder kr. årligt.

Hvad er det for en sikkerhed, vi vil opbygge for os selv og kommende generationer, når vi må konstatere, at vi med det nuværende vækst-paradigme øjensynlig er på katastrofekurs?

I vor del af verden har vi i de sidste år set det politiske system og forretningsverdenens ledere ryste i bukserne. Det skete, da vækst-paradigmet blev gennemhullet i forbindelse med den finansielle krise og andre kriser, som også er relateret til den økonomiske vækstfilosofi presse sig på (klima, fødevarer, ressourcer mv.).

Dansk sikkerhed er i dag en del af den sikkerhedsarkitektur, der er opbygget efter den anden verdenskrig (USA og NATO) og som understøttes af systemet af internationale institutioner (IMF, Verdensbanken, WTO mv.). Geopolitisk kan vi konstatere store ændringer i magtforholdene, hvor USA alene har sin militære dominans tilbage.

Men hvor har vi dog brug for - ved siden af grundlæggende strukturændringer i de internationale institutioner - også at se bæredygtige alternativer, lokalt og regionalt, udvikle sig.

Hvis sikkerhed?

Frygten for indre og ydre fjender benyttes til at retfærdiggøre udviklingen og brugen af politi og militær. Groft sagt sikres hermed institutionernes dominans og den eksisterende sociale orden kan - muligvis - opretholdes. Trusler fra f.eks. en grådighedskultur og dens følgevirkninger for den globale opvarmning, ignoreres eller benægtes fortsat. Kun få af de svimlende beløb, der bliver brugt på at løse den finansielle krise er således i dag relateret til truslen fra den globale opvarmning.

I et alternativt sikkerhedsbegreb, hvor mennesket er i centrum, er de primære trusler mod vores sikkerhed den globale opvarmning, olieafhængigheden, overforbrug, overbefolkning, ekstrem ulighed, finansiell uansvarlighed og overtrædelse af civile rettigheder af politiske demagoger.

Velvidende at massemedierne og uddannelsessystemet understøtter den herskende orden, så ved vi også, at virkeligheden og vore daglige erfaringer understøtter de muligheder, der er for at kultivere vores egen bevidsthed. Det ligger i den menneskelige natur at forsøge at forstå. Det giver sandheden en naturlig fordel. Men selvfølgelig er effekten størst i forhold til dem, der vågner op efter en ”kulturel trance”, men tørsten efter at vide besked bor i os alle.

Ved at vi lærer de herskendes fortællinger at kende og genkende (f.eks. den om økonomisk vækst, den om finanskapitalen, om forbrugerisme osv.), så brydes trancen og den dermed passive dvaletilstand.

Allerede i 1974 gjorde Rom-klubben opmærksom på, at der er grænser for vækst. Brundtland-rapporten bidrog ligeså, selvom arbejdet blev noget udvandet ved FN's Rio-konference i 1992. Demonstrationerne ved WTO-mødet i 1999 tydeliggjorde, at verden fra at have været bi-polær (kommunisme-den øvrige verden) nu markerede sig som tri-polær med et aktivt globalt civilsamfund, business og det politiske. Etableringen af World Social Forum sammen med de utallige manifestationer ved møder i G8, Nato, EU, WTO mv. bidrog til at udvikle det globale civilsamfund på en mangfoldighed af temaer.

Med rapporter fra FN's klimapanel de senere år kom der atter øget opmærksomhed på hele vækst-økonomien, men ikke mere end at en opblussen af finanskrisen i september 2008 øjeblikkelig betød ambulancehjælp til finanssektoren isoleret – uden at være relateret til klimakrisen, uden at være fremtidsorienteret.

Opgør med vækst-filosofien

En rapport fra engelske Sustainable Development Commission (SDC, nedsat under Tony Blair) fra i år slår fast, at trods den moderne økonomi de sidste 50 år strukturelt har været baseret på økonomisk vækst, så lever to milliarder mennesker stadig for mindre end to dollars om dagen, vækstøkonomien har fejlet i forhold til det økologiske system, ja det økonomiske system har end ikke kunnet sikre sin egen stabilitet og sikre folk levebrød.

SDC fremlægger derfor en plan for en fremgang uden vækst. En plan med intentionen at udvikle os som mennesker inden for de begrænsninger, som planeten sætter. Planen består af tre dele. Der skal etableres (1) en bæredygtig makro-økonomi. (2) En funktionsduelighed, der skal beskytte mod udsving samt (3) respekt om de økologiske begrænsninger. For at udvikle disse områder skal der ske udvikling på en række specifikke udviklingsplatforme.

Hvad der fremlægges, er en vision for overgangen til en bæredygtig økonomi uden vækst, hvor der gøres op med en uproduktiv konkurrence og et eskalerende overforbrug.

Græsrodsinitiativer

Over en årrække er etableret en række initiativer, der bidrager til at understøtte en sådan udvikling. Det er sket på såvel politisk niveau, i erhvervslivet som på græsrodsniveau i civilsamfundet. Skal de politiske initiativer ikke tabe højde, men tværtimod stabiliseres og udvikles af en ny type ledelse, er det nødvendig – mere end nogensinde! – at den watch-dog funktion, som civilsamfundet strukturelt også bør varetage, samtidig omsættes i en markant synliggørelse af kravene til den politiske ledelse.

Transition Towns er et initiativ, der i de allerseneste år har fundet rodfæste i bl.a. mindre engelske byer. Globaliseringen og afhængighed af olien har sat fokus på udviklingen af en lokal modstandsdygtig organisation. Det sker på baggrund af en indsigt i forandringens psykologi. I 12 trin foreligger en guide-line for opbygning af lokal modstandsdygtighed:

Indledningsvis skal der nedsættes en styregruppe. Der skal skabes bevidsthed om, hvad borgerne har i vente. Den canadiske dokumentarfilm ”The End of Suburbia” – som viser konsekvenserne af energimangel i sovebyen - har været vist igen og igen. Networking skal tjene til at opbygge kontaktheder til grupper med nyttige kundskaber og erfaringer. Herefter kan der arrangeres et større møde, hvor det handler om kapacitetsopbygning, så der i forlængelse heraf kan nedsættes grupper med ansvar for specifikke opgaver. Mange spørgsmål stilles nu til omstillingen, f.eks. ”Hvilken rolle skal uddannelse spille i en lav-energi fremtid?” Der skal skaffes ressourcer til den store omskoling. Der skal etableres en tæt forbindelse til kommunen. Mange ældre kan bidrage med erfaringer og der opstår nye initiativer, afhængigt af personer og erfaringer. Nu kan der så opstilles en ”energispare aktionsplan”.....

En anden græsrodsbevægelse, det internationale netværk til etablering af en solidarisk økonomi (RIPESS) vedtog efter det fjerde globale solidaritetsmøde i foråret 2009 en deklARATION med overskriften ”En anden økonomi eksisterer: innovationer mod en social og solidarisk økonomi”. Her hedder det:

”Vi er midt i en global social og økonomisk krise som resultat af 30 års neoliberalistisk styre. Det er det foreløbige kapitel i en længerevarende krise, som nu er blevet et spørgsmål om liv og død for mennesker og natur. Den sociale solidariske økonomi repræsenterer et reelt alternativ til den syge neoliberalistiske økonomiske model og skaber dermed en ny horisont af håb op mod fatalismen” (www.lux09.lu).

Transtion Towns og RIPESS er kun eksempler på sociale initiativer, som ønsker at bryde med den tænkning, der ligger bag vækst-filosofien. En global bæredygtig ansvarlighed med en social ansvarlighed i dagligdagen samt en insisteren på en moderne personlig integritet kan varsle et håb om et nødvendigt paradigme-skifte. Et lokalt medansvar for sikkerheden i verden.

Gandhi, Havel, Mandela og Obama gjorde det: det umulige! Change! Hvad der først syntes umuligt, kunne alligevel lade sig gøre! Er der en ”Videnskab om det umulige” så er det nu – med klimakrisen – at den skal studeres og virkeliggøres!

Niels Johan Juhl-Nielsen er specialrådgiver og var i denne uge én af talerne på den 18. nordiske forskningskonference om sikkerhed, der i år havde temaet: Sikkerhed i det globale samfund.